

SHARQSHUNOSIK
ВОСТОКОВЕДЕНИЕ
ORIENTAL STUDIES

4

2024

ILMIY JURNAL
ISSN 2181-8096

ISSN 2181 – 8096

SHARQSHUNOSLIK ВОСТОКОВЕДЕНИЕ ORIENTAL STUDIES

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI ILMIY JURNALI

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ ТАШКЕНТСКОГО ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА ВОСТОКОВЕДЕНИЯ

SCIENTIFIC JOURNAL OF THE TASHKENT STATE UNIVERSITY
OF ORIENTAL STUDIES

№ 4, 2024

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Toshkent shahar matbuot va axborot boshqarmasi ro'yxatidan qayta o'tgan (№ 02-0053, 26.09.2014-y – ISSN 2181 – 8096)

Bosh muharrir – Rixsiyeva Gulchehra Shavkatovna
filologiya fanlari nomzodi, professor

Tahrir hay'ati

D. Sayfullayev	<i>tarix fanlar doktori, professor (bosh muharrir o'rinbosari)</i>
D. Muxiddinova	<i>filologiya fanlari doktori (mas'ul kotib)</i>
A. Mannonov	<i>filologiya fanlari doktori, professor</i>
R. Xodjayeva	<i>filologiya fanlari doktori, professor</i>
Sh. Shomusarov	<i>filologiya fanlari doktori, professor</i>
Q. Omonov	<i>filologiya fanlari doktori, professor</i>
U. Muxibova	<i>filologiya fanlari doktori, professor</i>
X. Xamidov	<i>filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)</i>
B. Abduhalimov	<i>tarix fanlari doktori, professor</i>
A. Xodjayev	<i>tarix fanlari doktori, professor</i>
M. Is'hoqov	<i>tarix fanlari doktori, professor</i>
A. Doniyorov	<i>tarix fanlari doktori, professor</i>
I. Xaydarov	<i>tarix fanlari nomzodi, dotsent</i>
X. Fayziyev	<i>tarix fanlari nomzodi, dotsent</i>
N. Karimov	<i>tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)</i>
D. Xodjimuratova	<i>tarix fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)</i>
Sh. Yovqochev	<i>siyosiy fanlar doktori, professor</i>
N. Abdullayev	<i>siyosiy fanlar doktori, dotsent</i>
A. Vahobov	<i>iqtisod fanlari doktori, professor</i>
R. Abdullayev	<i>iqtisod fanlari doktori, professor</i>
I. Mavlanov	<i>iqtisod fanlari doktori, professor</i>
R. Bahodirov	<i>falsafa fanlari doktori, professor</i>
E. Izzetova	<i>falsafa fanlari doktori, professor</i>
G. Glizon	<i>AQSHning New Mexico universiteti professori</i>
A. Shonazarova	<i>AQSHning Kolumbiya universiteti professori</i>
Ono Masaki	<i>Yaponiyaning Tsukuba universiteti professori</i>
Li Dji In	<i>Koreya Respublikasining Xankuk chet tillar universiteti professori</i>
V. Mesamed	<i>Isroilning Quddus universiteti professori</i>
A. Gurer	<i>Turkiyaning Anqara universiteti professori</i>
A. Vorobyov	<i>Rossiya Fanlar akademiyasi, Sharqshunoslik instituti katta ilmiy xodimi</i>
G. Avda	<i>Misr Arab Respublikasining Helvon universiteti professori</i>
A. Tohir	<i>Misr Arab Respublikasining "Al-Hivar" siyosiy tadqiqotlar markazi direktori</i>
H. Baydemir	<i>Turkiyaning Otaturk universiteti professori</i>

Nashrga tayyorlovchilar:

J. Ismoilov, A. Ziyodov, Sh. Askarova, L. Xamdanzoda, G. Hushnazarova

Jurnal doktorlik dissertatsiyalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi
lozim bo'lgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga O'zbekiston Respublikasi
Oliy Attestatsiya Komissiyasi tomonidan kiritilgan.

e-mail: nashriyot@tsuos.uz

web-site: www.tsuos.uz

MUNDARIJA / СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

ADABIYOTSHUNOSLIK// ЛИТЕРАТУРОВЕДЕНИЕ // LITERATURE

<i>Azizxonova S.</i> Azimiy hikmatlarining badiiy va ma'rifiy xususiyatlari	5
<i>Абдуганиева Н.</i> Сказки индонезии и их формульность	13
<i>Qalandarov M., Xushnazarova G.</i> Kamoliddin Husayn voiz Koshifiyning “Lub ul-bob-masnaviy” va Odina Eshon “miftoh ul-asror” asarlari tahlili.....	24
<i>Karimov N.</i> Li Munyol ijodida qaqnus qushi obrazi	33

TILSHUNOSLIK VA TARJIMASHUNOSLIK // ЯЗЫКОЗНАНИЕ И ПЕРЕВОДОВЕДЕНИЕ // LINGUISTICS AND STUDY OF TRANSLATION

<i>Begmatova B., Qurbonov S.</i> Islom huquqiga oid terminlarning tasnifi	45
<i>Mirziyatov Sh.</i> “Muqaddamatu-l-adab” asari jahon Zamaxshariyshunoslari nigohida.....	56
<i>Abduvaliyeva Oʻ.</i> Afgʻoniston va Pokiston tilshunoslarining qoʻshma soʻzlar va kopulyativ qoʻshma soʻzlarga oid tadqiqotlari tahlili.....	64
<i>Axmedova C.</i> Семантическая классификация слова «любовь» в арабском языке	72
<i>Rasulova K.</i> Oybekning “Navoiy” romanidagi portret tavsiflarining tarjimalarda berilishi	82
<i>Jumaniyazov M.</i> Ziyoviddin Makkiy Xorazmiyning “Kifayatu-n-nahv fi ilmi-l-e-rāb” asarida keltirilgan sheʼriy baytlar va maqollar	93
<i>Saidov U.</i> Badiiy matnning kognitiv tahlili va badiiy konseptni tushunishdagi yondashuvlar ..	108
<i>Saydumarova M.</i> “Oʻtkan kunlar” romanidagi nutqiy etiket birliklarining arab va ingliz tillariga tarjima qilish xususiyatlari haqida	121
<i>Abdullayeva N.</i> Dunyo tilshunosligida oʻzlashgan soʻzlar masalasi. Ularni oʻzlashtirish qoida va tamoyillari	134

MANBASHUNOSLIK VA TARIXSHUNOSLIK // ИСТОЧНИКОВЕДЕНИЕ И ИСТОРИОГРАФИЯ // SOURCE STUDIES AND HISTORIOGRAPHY

<i>Faromarzi F.</i> Hofiz i Abru “Zubdat at-tavorix” asarining Sulaymoniya kutubxonasida saqlanadigan qoʻlyozmasi haqida.....	144
<i>Dr. Korayem S.</i> Literary heritage of Ali-shir Navaʼi: (A study on his influence and contribution to world civilization)	157
<i>Jumayev Gʻ.</i> Temuriylar davri manbalaridan “Osor al-vuzaro” asarining oʻrganilishi	171

XALQARO MUNOSABATLAR VA SIYOSAT // МЕЖДУНАРОДНЫЕ ОТНОШЕНИЯ И ПОЛИТИКА // INTERNATIONAL RELATIONS AND POLITICS

SALIYEVA MUHABBAT

Dotsent, filologiya fanlari nomzodi, TDSHU

Zamonaviy axborot jamiyatida siyosiy kommunikatsiya

Annotatsiya: ushbu maqoladan asosiy maqsad Zamonaviy ommaviy axborot vositalarining barcha faoliyati shakllanishiga qaratilgan jamoatchilik fikrining integratsion roli jamiyatda ma'naviy birlik va totuvlikka erishish haqidagi mulohazalar bilan birga, bugungi kunda dunyoda va O'zbekistonda joriy qilingan siyosiy tizim uzoq asrlar davomida shakllangan va davrlar mobaynida katta natijalarga erishilgan hamda bu natijalarni davlat rahbari tomonidan zamonga mos tarzda hayotga tatbiq etilayotganligi. Xususan, huquqiy ong va siyosiy madaniyatni yuksaltirishda, eng avvalo, huquqiy ta'lim va tarbiya borasidagi ishlar tizimli hamda uzviy olib borilmayotganligi sir emas. Jamiyatda manzilli huquqiy targ'ibot tadbirlarini tashkil etish va amalga oshirishda davlat organlari va boshqa sohaviy xizmatlarning faol ishtiroki ta'minlanmayapti. Bu borada yuqori natijadorlik va samaradorlik ko'zga tashlanmayapti.

Yoshlarning huquqiy tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarga nisbatan huquqiy immunitetni shakllantirish, har bir shaxsda qonunlarga va odob-axloq qoidalariga hurmat, milliy qadriyatlarga sadoqat, huquqbuzarliklarga nisbatan muvofiqlik hissiyatini uyg'otish ishiga kompleks yondashuv kuzatilmayapti. Yoshlarning huquqiy-siyosiy madaniyatini shakllantirishda o'zbek xalqining tarixi, dini, urf-odatlarini, milliy qadriyatlariga yetarli tayanilmaganligi to'g'risidagi ilmiy manbalarga asoslangan tadqiqot ishi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: davlat, siyosat, huquq, tarbiya, internet, qadimgi davr, islohot, jamiyat, kommunikatsiya, qadriyat.

Аннотация: Основной целью данной статьи является интегративная роль общественного мнения, направленная на формирование всей деятельности современных средств массовой информации, а также сообщения о достижении духовного единства и согласия в обществе, о достигнутых результатах и о том, что есть плоды. Эти результаты реализуются главой государства своевременно. В частности, не секрет, что работа по правовому просвещению и воспитанию не проводится системно и органично, особенно в сфере повышения правового сознания и правовой культуры. Не обеспечивается активное участие государственных органов и других отраслевых служб в организации и проведении целевых правозащитных мероприятий в обществе. В связи с этим высокой эффективности и результативности не просматривается.

Отсутствует комплексный подход к формированию правового иммунитета к факторам, оказывающим негативное влияние на правовое воспитание молодежи, уважение к законам и правилам этикета, верность национальным ценностям, привитие чувства нетерпимости к правонарушениям у каждого человека. Рассмотрено основанное на научных источниках исследование недостаточной опоры на историю, религию, обычаи и национальные ценности узбекского народа при формировании правовой и политической культуры молодежи.

Ключевые слова: государство, политика, право, образование, интернет, древние времена, реформа, общество, коммуникация, ценность,

Abstract: The main objective of this article is the integrative role of public opinion aimed at shaping all activities of modern mass media, as well as considerations about achieving spiritual unity and harmony in society, about the results achieved and that there are fruits. These results are implemented by the head of state in a timely manner. In particular, it is no secret that the work on legal education and upbringing is not carried out systematically and organically, especially in the field of increasing legal awareness and legal culture. The active participation of government agencies and other industry services in organizing and conducting targeted human rights activities in society is not ensured. In this regard, high efficiency and effectiveness are not visible. There is no comprehensive approach to the formation of legal immunity to factors that have a negative impact on the legal education of young people, respect for laws and rules of etiquette, loyalty to national values, instilling a sense of intolerance to offenses in each person. The article examines a study based on scientific sources of insufficient reliance on history, religion, customs and national values of the Uzbek people in the formation of the legal and political culture of youth.

Keywords: state, politics, law, education, Internet, ancient times, reform, society, communication, value,

Siyosiy tuzilmalar siyosiy institutlar o'rtasida aloqa o'rnatuvchi axborot-kommunikatsiya tizimini o'z ichiga oladi. Ushbu tizimning elementlariga hukumatga ma'lumot uzatish kanallari (ishni ochiq majlislarda, tergov komissiyalarida, manfaatdor guruhlar bilan maxfiy maslahatlashuvlarda va boshqalarda ko'rish tartibi), shuningdek, televideniye, radio, gazetalar, ommaviy axborot vositalari kiradi.

Siyosiy kommunikatsiya tizimining ahamiyati juda katta, chunki odamlar ma'lum miqdordagi bilim va ma'lumotlarga ega bo'lgan taqdirdagina siyosiy harakatlarni baholashga qodir bo'ladi. Demokratik jamiyatda ommaviy axborot vositalari mustaqil bo'lsa, avtoritar va totalitar jamiyatlarda ular butunlay hukmron elitaga bo'ysunadi. Siyosat yuqorida aytib o'tilganidek, ijtimoiy hayotning turli sohalariga kirib boradi, muayyan muammolarni hal etishga aloqador bo'ladi. Ushbu inkluzivlik xususiyati davlat hokimiyati organlari tomonidan siyosiy ahamiyatga ega deb hisoblangan muammolar doirasiga bog'liq. Zero, F.Brod yozishicha, "hech narsani o'z tabiatiga ko'ra siyosiy lashtirish shart emas va hamma narsa shunday bo'lishi mumkin"¹, shu

¹ Брауд П. Политология. – Париж. 1972. – С. 11.

o'rinda N.Freyzerning fikricha, "ijtimoiyni siyosiylashtirish murakkab jamiyatlarda uzviy jarayondir"¹, deyiladi.

Siyosiy kommunikatsiya – bu ma'lumot va xabarlarini yetkazish jarayoni. Amerikalik siyosatshunos G.Lassuyell aloqa harakatini quyidagicha ta'riflagan: "Kim? Nima deding? Kimga? Qanday natija bilan? Bu funksiya orqali siyosiy tizimning turli tuzilmalari o'rtasidagi aloqa ta'minlanadi"². Siyosatni boshqarish va amalga oshirish, odatda, axborotning vertikal oqimini xalqdan hukumatga va hukumatdan xalqqa yetkazishni talab qiladigan tizim hisoblanib, darajalar va hokimiyatlar o'rtasida gorizontal axborot oqimi ham zarur degan fikrni bildiradi muallif. Aloqa jarayoni tufayli hokimiyatni egallash uchun stixiyali harakatlar hamda fuqarolar o'rtasidagi munosabatlarning ma'lum bir shakliga aylantirish orqali hokimiyatga hurmat shakllanishi shu tariqa davlatchilik vujudga kelishi to'g'risida keng fikr bildiradi. "Normativ ijodkorlik natijasida fuqarolarning jamiyatdagi xulq-atvorini belgilovchi qonunlar ishlab chiqiladi. Odatda, qoida yaratish jarayoni bir necha bosqichlarni o'z ichiga oladi: siyosatni yuritish va umumiy maqsadlarni tanlash, maqsadlarga erishish uchun yechimlar va maxsus qoidalarni ishlab chiqish. Bu funktsiyani qonun chiqaruvchi, shuningdek, ijro etuvchi va sud organlari amalga oshiradilar.

Davlat siyosati qonunlar qabul qilish bilan tugamaydi. Siyosat va qarorlar qabul qilishning muhim jihati "majburiy ta'minlash" funksiyasi bo'lib, uni nafaqat ijro etuvchi organlar va ma'muriy tizim boshqaruvida, ko'pincha qonun chiqaruvchi va huquqiy tuzilmalar ham bajaradilar. Amalga oshirish deganda qonunlarni sharhlash va ma'lum bir qonun buzilganligini aniqlash va tegishli jazolarni qo'llash harakati nazarda tutiladi. Huquqbuzarliklar bo'yicha murojaatlarni ko'rib chiqish, birinchi navbatda, sud hokimiyatining mas'uliyati hisoblanadi, shu bilan bir qatorda qaramay, ijro etuvchi va qonun chiqaruvchi hokimiyat sud jarayonlarida muhim rol o'ynashi"³ amaliyotda o'z isbotini topgan.

Axborot jamiyati siyosatida kommunikatsiya ustuvor ahamiyatga ega bo'lib, tarmoqlar ulanishi natijasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi o'ziga xos ahamiyat kasb etadi. Bu esa globallashtirish davrida siyosiy kommunikatsiya tizimlari tadqiqotchilar e'tiborini tarmoq makonida sodir bo'layotgan jarayonlarga tortishi tobora ortib bormoqda. Olimlar mustaqil virtual siyosiy aloqa makonining paydo bo'lishi va tarmoq siyosiy kommunikatsiyasining rivojlanishi haqida o'z gipotezalarini gapiradilar, M.S. Vershinin "axborotga egalik qilish va uni

¹ Freedman J.O. Idealism and Liberal Education. – Ann Arbor: Univ. of Michigan press, 1996. – P. 62.

² Лассуэлл Г.Д. Политика: кто достигает чего, когда и как? // Чикагская школа политической мысли (1920–1940-е годы): сборник переводов под ред. Д.В. Ефременко; пер. с англ. В.Г. Николаева. – Москва: Институт научной информации по общественным наукам РАН, 2023. – С. 77.

³ Internet Usage Statistics. The Internet Big Picture. World Internet Users and 2017 Population Stats. URL: <http://www.internetworldstats.com/stats.html>.

tasarruf etish ham davlat, ham xalqaro miqyosida eng muhim siyosiy vositaga aylangan¹ gini qayd etadi. Ushbu ma'lumotlarning asosiy manbayi zamonaviy jamiyatning siyosiy instituti sifatida qaraladigan ommaviy axborot vositalari bo'lib qolmoqda. "Tarmoq makonida ommaviy axborot vositalari juda beqaror hodisadir"². Texnologiyaning rivojlanishi bugungi kunda professional ommaviy axborot vositalari bilan raqobatlashadigan ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishiga yordam beradi. Tarmoqlar o'rtasidagi yaqin munosabatlar, gipertexnologiya tufayli tarmoqning voqeligi va interaktivligi internet-media sektori chegaralarining xiralashishiga va aloqa xarakterining o'zgarishiga olib keladi. Zamonaviy innovatsion texnologiyaning rivojlanish tamoyillari internet-media haqidagi mavjud tushunchani qayta ko'rib chiqish, ham ularning Internetdagi siyosiy muloqot jarayonini o'rganishni taqozo etadi.

Masalan, kommunikatsiya fanining asoschilaridan biri Jey Blumler siyosiy kommunikatsiya yo'nalishini "kommunikatsiya fanining istiqbolli tarmog'i"³, deb ta'riflaydi. Siyosiy kommunikatsiyani o'rganishda Garold Lassvellning asarlari fundamental va tizimli manbalarni beradi, bu esa siyosiy kommunikatsiya sohasidagi tadqiqotlar qat'iy ilmiy maqomga da'vo qilishi mumkinligini anglatadi.

Siyosiy axborot ijtimoiy axborot sifatida hamisha aholining katta qiziqishiga sabab bo'lib kelgan. Shu bois barcha ijtimoiy-ommabop tahririyatlar o'z sahifalarida yangi qabul qilingan huquqiy hujjatlarning sharhlari, keng jamoatchilikning savollariga siyosatshunoslar tomonidan berilgan javoblar, davlat va jamiyat boshqaruvi to'g'risidagi axborotlar, davlatlararo siyosiy uchrashuvlarga asoslangan tahliliy maqolalar, "siyosiy axborot kommunikatsiyalari" uchun maxsus joy ajratadilar⁴. Ommaviy axborot vositalari shu yo'l bilan ijtimoiy axborotning alohida turi bo'lgan siyosiy axborotni tarqatadilar. Shu sababli rivojlanayotgan demokratik davlatlarda siyosiy kommunikatsiya tizimlariga OAVning e'tibori nihoyatda muhim hisoblanadi.

Davlat boshqaruvining ochiqligi va oshkoraligini ta'minlash ommaviy axborot vositalari faoliyati bilan chambarchas bog'liqdir. Qonunlarga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritishda hujjatlarining xalq e'tiboriga havola etilishi, ya'ni OAVda yoritib borilishi davlat faoliyatining xalq bilan muloqotini belgilovchi asosiy unsurdur.

Qayta aloqa o'rnatish imkoniyati bilan Internetning inson hayotiga ta'siri kuchayishi ommaviy kommunikatsiyalar uchun inqilobiy ahamiyatga ega. Ushbu jarayonlarning barchasi insoniyatning rivojlanishiga bog'liq. O'zbekiston bosma ommaviy axborot vositalarida 2021–2022-yillarda axborot-huquqiy islohotlar, normativ-huquqiy hujjatlarning yoritilishi darajasi va sifatini aniqlash maqsadida

¹ Vershinin M. The 15 Most Popular News Websites.URL:

<http://www.ebizmba.com/articles/news-websites>.

² Федеральные СМИ. http://www.mlg.ru/ratings/federal_media/. – М., 2016. Фрейзер Н. Итогсиз амалиётлар. – Миннесота университети матбуоти. 1989. – Р. 12.

³ Хубецова З. Ф. Политическая коммуникация: Теория, образование, опыт. – М.: СПб. 2017. – С. 59.

⁴ <https://t.me/huquqiyaxborot>. 6.05.2023.

o'tkazilgan tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, gazetaning har bir 8049 ta soniga deyarli bittadan maqola to'g'ri keladi¹. Gazetxonlar tomonidan eng ko'p o'qiladigan maqolalar aynan davlat boshqaruvidagi yangiliklar va ularning tafsilotlari to'g'risida yoritilgan maqolalarni tashkil etadi. Bu siyosiy kommunikatsiyaning yaxshi yo'lga qo'yilganligidan dalolat beradi.

Jamiyatda aholining siyosiy faolligini oshirish, fuqarolarning mamlakat siyosiy va ijtimoiy hayotidagi ishtiroki haqida so'z yuritilganda, albatta, axborot erkinligini ta'minlash zarur. Sodir bo'layotgan voqealarga o'z munosabati va pozitsiyasini erkin ifoda etadigan xalqni shakllantirmasdan turib, bu masalalarga erishib bo'lmaydi². Shuningdek, demokratik jamiyatda matbuot juda muhim vazifani bajarishi alohida ahamiyatga ega. Biroq matbuot ma'lum chegaradan o'tmasligi, jumladan, fuqarolarning sha'ni, qadr-qimmati va huquqlariga daxl qilmasligi hamda maxfiy ma'lumotlarni oshkor etmasligi lozim. Boshqa barcha masalalarda, deylik, ommani qiziqtiruvchi axborot va g'oyalar haqida istalgan shaklda (kommunikatsiya kanallarida axborotlarni yetkazish usullari nazarda tutilmoqda – M.S.) axborot yetkazish matbuotning burchidir³.

Davlat va jamiyat boshqaruvi murakkab jarayon bo'lib, uni tashkil etish, boshqarish bo'yicha turli modellar, boshqaruv shakllari va yo'llari ishlab chiqilgan. Insoniyat tomonidan ming yillar davomida "taraqqiyparvar davlat", "komil jamiyat" barpo etish g'oyasi ilgari surilgan. Shu asosda o'tgan asrdan boshlab jahon amaliyotida huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyatini tashkil etish amaliyoti bir necha davlatlar tajribasida qo'llanilib, o'z samarasini berdi. Bugun esa, o'z suverenitetiga ega bo'lgan ko'pgina mamlakatlar uchun bunday yo'l eng maqbul maqsadga aylandi. Natijada ko'plab davlatlar huquqiy demokratik davlat va fuqarolik jamiyatini shakllantirish asosida yuqori taraqqiyot sari odimlamoqda.

Siyosiy islohotlarning samarali kechishini bosqichma-bosqich ta'minlash uchun barcha imkoniyatlardan foydalanish lozim. Demokratik jamiyatning ijtimoiy asoslaridan biri siyosiy institutlar, tashkilotlardir. Siyosiy jarayonlar takomillashuvida albatta xalqning ishtiroki zarur. Siyosiy institutlar faoliyati siyosiy kommunikatsiya shakllaridan foydalanishni taqozo etadi.

So'z va axborot erkinligini ta'minlash tamoyili konstitutsiyaviy tamoyil bo'lib, 2023-yilda yangilangan Konstitutsiyaning 33-moddasiga muvofiq, har kim fikrlash, so'z va e'tiqod erkinligi huquqiga ega. Har kim istalgan axborotni izlash, olish va tarqatish huquqiga ega. Davlat Internet jahon axborot tarmog'idan foydalanishni

¹ URL: <https://t.me/huquqiyaxborot>. 6.05.2023.

² URL: <http://www.medialaw.ru/publications/books/wb-conc/15.html> // Европа Кенгаши Вазирлар Кўмитаси томонидан иштирокчи давлатларга берилган тавсиялар № R (94)13. (Вазирлар Маҳкамаси томонидан 1994 йил 22 ноябрь куни вазирлар ўринбосарларининг 521-сессиясида қабул қилинган).

³ Қаранг: Европейский суд по правам человека и защита свободы в России: прецеденты, анализ, рекомендации. Т.1. // Под ред. Винокурова Г.В., Рихтера А.Г., Чернишева В.В. – М.: Институт проблем информационной права. 2002. – С. 139.

ta'minlash uchun shart-sharoitlar yaratadi¹. Demak, mazkur modda fuqarolarning axborot olish va undan foydalanishga doir huquq va erkinlarining ahamiyatini yanada oshiradi.

Ko'rsatilgan konstitutsiyaviy normalar orasida "O'zbekiston Respublikasida ijtimoiy hayot siyosiy institutlar, mafkuralar va fikrlarning xilma-xilligi asosida rivojlanadi"², deb ifodalangan 12-modda mavjud. Shuningdek, mazkur Asosiy qonunda 5 ta moddani o'z ichiga olgan "Siyosiy huquqlar" nomli 8-bobning 36-, 37-, 38-, 39- va 40-moddalarida jamiyat va davlat ishlarini boshqarishda fuqarolar bevosita yoki o'z vakillari orqali ishtirok etish huquqiga ega³ ekani belgilangan.

O'zbekiston Respublikasining "Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risida"gi Qonuni har kimning axborotni erkin va moneliksiz olish hamda foydalanish huquqlarini ta'minlash, shuningdek, axborotning muhofaza qilinishi, shaxs, jamiyat, davlatning axborot borasidagi xavfsizligini qonun yo'li bilan ta'minlanishi qayd etilgan.

Ko'rsatilgan qonunga muvofiq, ma'lum bir axborotni taqdim etish to'g'risidagi so'rovga javob imkoni boricha qisqa muddatlarda, ammo 30 ish kunidan kech bo'lmagan muddatda taqdim etilishi shart qilib qo'yildi. Agar so'rov tushgan muassasa yoki mansabdor shaxs so'ralayotgan axborotga ega bo'lmasa, murojaat etuvchiga bu haqda so'rov olingan sanadan boshlab yetti ish kunidan kechiktirmasdan ma'lum qilishi kerak. Shuningdek, imkoniyat darajasida, unga bunday axborotga ega bo'lgan organning yoki mansabdor shaxsning nomini ma'lum qilishi zarurligi belgilab qo'yilgan. Shuni nazarda tutish kerakki, qonun davlat organlari murojaat etgan shaxsning huquqiy manfaatlariga aloqador axborotlarni bepul taqdim etishlari shartligini belgilaydi.

O'tgan davr mobaynida ommaviy axborot vositalarini erkin va jadal rivojlantirishga, axborot sohasining samarali faoliyat ko'rsatishini ta'minlashga qaratilgan o'nga yaqin qonun hujjatlari qabul qilindi. O'z navbatida, fan va texnika insonlarning dunyoqarashiga, butun jamiyat rivojlanishiga sabab bo'lmoqda. Ommaviy axborot vositalari faoliyatining asosiy kafolatlari va har kimning ommaviy axborot vositalarida chiqishi, o'z fikr va e'tiqodini oshkora bayon etish huquqlari mustahkamlandi.

Konstitutsiya va yuqorida ko'rsatilgan Qonunda O'zbekistonda ommaviy axborot vositalarini senzura qilishga yo'l qo'yilmasligi qat'iy belgilab qo'yilgan⁴. E'lon qilinayotgan xabarlar va materiallar oldindan kelishib olinishini, shuningdek, ularning matni o'zgartirilishini yoki butunlay nashrdan olib qolinishini (efirga bermasligini) talab qilishga hech kimning haqqi yo'q.

Axborotlashtirish sohasini rivojlantirishda aniq maqsadga yo'naltirilgan davlat siyosati alohida ahamiyat kasb etadi. Bu boradagi huquqiy munosabatlar O'zbekiston

¹ Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, 33 - моддаси. – Т.: "Адолат". 2023. – Б. 22.

² Ўша манба, – Б. 22.

³ Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, 82 - модда. – Т.: "Адолат". 2023. – Б. 45.

⁴ Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, 82 - модда. – Т.: "Адолат". 2023. – Б. 45.

Respublikasining 2003-yil 11-dekabrda "Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonuni bilan tartibga solindi. Mazkur Qonunda yuridik va jismoniy shaxslarning axborot texnologiyalari tizimlarini qo'llagan holda axborot resurslaridan foydalanish mexanizmlari belgilab berilgan.

Axborotlashtirish sohasidagi davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari jamiyatning axborotlashuv darajasi ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, ma'naviy jihatdan shu qadar jiddiy ahamiyatga egaki, bu nihoyatda murakkab va serqirra jarayonga daxldor muammolarni o'rganish, tadqiq qilish va tegishli xulosalar chiqarish mutaxassislardan alohida yondashuvni talab etadi.

Amerikalik siyosatshunos Gerbert Shiller, kapitalistik mamlakatlarning axborot sohasidagi jarayonlarni o'rganar ekan, u juda muhim xulosaga keldi: "axborot texnologiyalarining zamonaviy rivojlanishi qandaydir stixiyali jarayonlarning natijasi emas, ularning yaratilishi harbiy va xususiy tijorat manfaatlariga asoslanadi"¹. Shunga ko'ra, ularning asosiy maqsadi jamiyatga xizmat qilish emas, balki harbiy qudratni mustahkamlash va foyda olishdir. Qo'shma Shtatlar va boshqa ko'plab mamlakatlarda "bozor totalitarizmi", ya'ni tijorat munosabatlarining jamiyat hayotining barcha sohalariga to'liq tarqalishini e'lon qilgan holda, axborot uzoq vaqtdan beri "tish pastasi, jo'xori uni yoki avtomobillar" bilan birga sotiladigan va sotib olinadigan iste'mol mahsulotiga aylandi". Mamlakatimizda axborot muhitini rivojlantirish ko'p jihatdan xuddi shunday yo'ldan bormoqda. Ammo shuni tushunish kerakki, bozor munosabatlarining bunday kengayishi ko'plab salbiy oqibatlarga olib keladi.

Bozorning asosiy tamoyilini – foydani maksimal darajada oshirishni axborot sohasiga loyihalashtirish, axborot mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilarning, bir tomondan, o'z xarajatlarini kamaytirishga, ikkinchi tomondan, shunchalik ko'p odamlarning ehtiyojlarini qondirishga intilishlariga olib keladi. Shu sababli, media-axborot mahsulotlariga urg'u ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan ma'lumotlardan katta auditoriyani jalb qiladigan iqtisodiy jihatdan foydaliroq ma'lumotlarga o'tmoqda. Natijada, aksariyat telekompaniyalar bir xil axborot mahsulotini – ko'ngilochar, turli seriallar, ko'rsatuvlar, filmlar, musiqa va sport ko'rinishida taqdim etadilar. Ularning bozor sharoitidagi faoliyati oddiy qoidaga bo'ysunadi – ommaga taklif qilinadigan hamma narsa arzon bo'lishi kerak, chunki ommaviy aholining xarid qobiliyati past. Tabiiyki, bu axborot mahsulotlari sifatiga ta'sir qiladi. Shaxs ko'ngilochar dasturlar bilan bombardimon qilinadi, bularning barchasini G. Shiller "axborot axlati" deb atagan. "Bu axlat qiziqarli, chalg'ituvchi, juda ko'p g'iybat va juda kam qimmatli ma'lumotlarni o'z ichiga oladi"² degan fikrlarini aytgan edi.

¹ Шиллер Г. Манипуляторы сознанием / пер. с англ. В. М. Погостина, А. Н. Бурмистенко. М., 1980. С. 186.

² Уэбстер Ф. Теории информационного общества / пер. с англ. М. В. Арапова, Н. В. Малыхиной. М., 2004. С. 201.

Davlat va jamiyat boshqaruvida zamonaviy dunyoqarashni shakllantirish usuli sifatida siyosiy axborotlarni rivojlantirish uzatish tizimi kommunikatsiyaning bir shakli sifatida rivojlanib bormoqda.

Davlat va jamiyat boshqaruvi ildizlarining mustahkam bo'lishida fuqarolarning o'zaro hamjihatlikda va hamfikir bo'lib yashashlari haqida ulug' mutafakkir Forobiyning shunday fikrlari bor: "Siyosat bosqichma-bosqich va davlat ishlaridagi boshqa tadbirlar bilan birga amalga oshiriladigan asosiy ish bo'lishi zarur. Bu ta'limot avvalan shu davrda urf bo'lgan odatlarni soxtalashtirish bilan mashg'ul odamlarga nisbatan qo'llanishi kerak. Bu soxtalashtirishlar qonunni yaxshi bilmaydigan odamlar va bolalarda muayyan bir illatlarni paydo qilishi mumkin. Agar ta'limot va qonunlarga o'rganish ishlari bosqichma-bosqich va izchil olib borilsa, u holda ular a'lo natija beradi"¹. Demokratik islohotlar va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda siyosiy institutlar faoliyatini takomillashtirish, xalqning ma'naviyatini huquqiy bilimlar bilan to'ldirish zarur.

Davlat tomonidan ishlab chiqilayotgan qonunlarga o'z fikr-mulohazalarini bildirish kabi ta'limiy manbalar borki, xalq buni ongli ravishda anglay bilishi, tushunishi dolzarb masaladir.

Xalq jamiyatdagi axboriy-siyosiy jarayonni tushunmas ekan, ularning ongida insoniylikka zid bo'lgan g'oyalarga ergashish, turli safsatalarga ishonish ishtiyoqining paydo bo'lishiga olib keladi. Bugungi kunda xalq farovonligini, odamlarning hayot darajasini har tomonlama oshirish, buning uchun yangi ish o'rinlari, daromad manbalarini yaratish, kambag'allikni qisqartirish, qishloq va shaharlarimizni obod qilish Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasining eng muhim yo'nalishlari hisoblanadi.

Inson qadri ulug'lanayotgan zaminda uning jamiyatdagi o'rni, qolaversa, huquq va erkinliklari, osoyishta turmush tarzi davlat tomonidan kafolatlanishi oliy mezon hisoblanadi. Shu o'rinda ulug' hukmdor o'z davrining buyuk siyosatdoni Amir Temurning "Temur tuzuklari" asaridagi fikrlarda "Davlat ishlarini saltanat qonun-qoidalariga asoslangan holda boshqardim. To'ra va tuzukka tayanib, saltanatda o'z martaba va maqomimni mustahkam saqlab turdim. Amirlar, vazirlar, sipoh, raiyat, har biri o'z lavozim va martabasidan mamnun holda xizmatimda bo'lib, undan ortig'iga da'vogarlik qila olmadim"², deydi va uning siyosiy tadbirlari haqidagi bu manbalar davrlar osha, hozirda ham nihoyatda katta qiymatga ega.

Zamonaviy demokratik davlat barpo etish jarayoni ketayotgan bugungi kunda xalqimiz erishgan eng muhim natija ham aslida demokratik islohotlar ortga qaytmaydigan tus olayotgan mamlakatimizda davlat organlari faoliyatining ochiqligi va oshkoraligi tobora kengayib borayotganligidadir. Davlat boshqaruvi, vazir va hokimlar,

¹ Форобий Абу Наср. Фозил одамлар шахри. – Т.: Ўзбекистон миллий энциклопедияси. 2012. – Б. 89.

² Темур тузуклари. – Т.: Ғафур Ғулом НМИУ. 1996. – Б. 69.

barcha bo'g'indagi mansabdor shaxslar fuqarolar bilan yuzma-yuz uchrashib, amalda jiddiy shug'ullanmoqda, davlat organlari xalq bilan, har bir fuqaro bilan faol muloqot olib borayotgani, jamiyat hayotida yuz berayotgan o'zgarishlar, yuksalishlarda hamfikir ekani, siyosiy axborotni davlat organlarining rasmiy veb-saytlariga davlat tilida joylashtirilishi va axborotning ishonchli bo'lishi ommaviy axborot vositalarida e'lon qilinadigan axborot bilan bir xil kuchga egaligi ta'minlayotganligi fikrimizni dalillaydi.

Davlat va jamiyat boshqaruvining zamonaviy strukturasi (tuzilmalarini) yaratish masalalari bugungi kunning birinchi darajali dolzarb vazifasi sifatida kun tartibiga qo'yilgan. Har bir rahbarning vazifasi – mamlakatimizda olib borilayotgan siyosatni, uning ustuvor yo'nalishlarini, strategik maqsadlarini to'g'ri tushunish, odamlarning ertangi kunini o'ylash, buning uchun munosib shart-sharoit yaratib berishdan iborat. O'zbekistonning yangi rahbari o'zining birinchi ish kunidan bu masalalarga kengroq nazar tashladi. Hayotga tatbiq etilayotgan xalq bilan muloqot masalasi juda qisqa muddatda boshlab yuborildi. Fuqarolar bilan uzluksiz muloqot yozma, og'zaki va virtual shakllar asosida olib borilmoqda. Bajarilayotgan vazifalar yuzasidan xalq oldida hisobot berib borilayotganligi buning isbotidir.

Davlat va jamiyat boshqaruvida inson qadrining ulug'lanishi, uning jamiyatdagi o'rini tobora yuksaltirish muhim zaruratga aylandi. O'z fikr-mulohazalarini erkin bildirishi, saylash huquqiga ega ekanligi, bularning barchasi insoniy qadriyatlar qadrlanishi, qonunlarning davlat uchun emas, avvalo, xalq uchun xizmat qilishi bilan e'tiborlidir. Inson va uning manfaatlarini ta'minlash, jamiyatimizda tinchlik va osoyish-talik, mehr-oqibat, insonparvarlik muhitini mustahkamlash, ko'pchilikni o'ylantirayotgan dolzarb muammolarni hal qilish ustuvor vazifa sifatida fuqarolar hayotida o'z isbotini topmoqda.

Ijtimoiy taraqqiyotning turli davrlariga murojaat qilar ekanmiz, tarixiy asarlarda yozib qoldirilgan manbalarning guvohlik berishicha, bunday bahslar sof nazariy qarashlar doiralaridan chiqqan holda ma'lum bir tuzum va davlatlarning rasmiy mafkurasi maqomini ham olgan. Kechagi tarix biz uchun hayot maktabi, bamisoli tiniq bir ko'zgu. Unga qarab saboq olamiz, xulosa chiqaramiz, kelajak yo'lini belgilaymiz. Shu o'rinda yana bir masalaga to'xtalib o'tmasdan iloj yo'q. Demokratik islohotlar va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish tizimida boshqaruv huquqi – bugungi kunda, ya'ni davlat rahbari tomonidan ko'rsatilgan saylovoldi dasturida bayon etilgan, “islohot – islohot uchun emas, avvalo, inson uchun” degan eng muhim tamoyilni amalga oshirilishini maqsad qilib, mamlakatimiz Birinchi Prezidentining boshqaruvin davom ettirgan holda davlat va jamiyat boshqaruvi tizimini takomillashtirish borasida “Kuchli davlatdan – kuchli fuqarolik jamiyati sari” konseptsiyasini amalga oshirish va shu yo'sinda siyosiy tizimni rivojlantirish sohasidagi ustuvor vazifalarning ijrosini ta'minlash asnosida rivojlangan huquqiy demokratik davlat va kuchli fuqarolik jamiyati barpo etish kerakligini anglatadi.

Fuqarolarning orzu-intilishlarini ro'yobga chiqarishdagi tashabbuslarini amalga oshirishda ularning mamlakat ijtimoiy-siyosiy hayotida ishtiroki zarur. Shuni hisobga olib, bugungi zamonaviy davlat boshqaruvi tizimi va uning apparati faoliyati samaradorligini oshirish bilan bog'liq holda davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish kerak.

Jamiyatda qonun ustuvorligini ta'minlash, shu bilan birga, amalga oshirilayotgan barcha islohotlar samaradorligining kafolati ekanligi matbuotda bong urilmoqda. Aholi turmush darajasini oshirish mamlakatda tinchlik, totuvlik va barqarorlikni ta'minlashning eng muhim ustuvor masalasi bo'lib turibdi. Davlat rahbarining xalq bilan olib borayotgan muloqotlari, bosqichma-bosqich o'tish davrida xalqni konstitutsiyaviy ta'limotdan xabardor qilish maqsadida muntazam xalqchil qonunlar hayotga tatbiq etilayotgani, har yilning mamlakatni rivojlantirishdagi muayyan ustuvor strategik masala bilan bog'liq nom bilan atalishi siyosiy an'ana sifatida e'tiborga molikdir.

Xorijiy davlatlar tajribasidan kelib chiqib, huquqiy targ'ibot ishlarida qator omma-viy aksiyalar o'tkazilishi yo'lga qo'yildi. Huquqiy targ'ibot sohasida zamonaviy axborot texnologiyalari, jumladan, ijtimoiy tarmoqlar imkoniyatidan foydalanish kengaytirildi. "Telegram" ijtimoiy messengeridagi "Huquqiy axborot" kanali orqali 2022-yilda tarqatilgan 2 400 tadan ortiq huquqiy targ'ibot materiali jami 123 mln. marta ko'rildi¹. Shu bilan birga, huquqiy targ'ibot sohasida muayyan kamchiliklar, o'z yechimini kutayotgan muammolar va to'liq foydalanilmagan imkoniyatlar ham mavjud. Xususan, huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirishda, eng avvalo, huquqiy ta'lim va tarbiya borasidagi ishlar tizimli hamda uzviy olib borilmayotganligi sir emas. Jamiyatda manzilli huquqiy targ'ibot tadbirlarini tashkil etish va amalga oshirishda davlat organlari va boshqa sohaviy xizmatlarning faol ishtiroki ta'minlanmayapti. Bu borada yuqori natijadorlik va samaradorlik ko'zga tashlanmayapti.

Yoshlarning huquqiy tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatuvchi omillarga nisbatan huquqiy immunitetni shakllantirish, har bir shaxsda qonunlarga va odob-axloq qoidalariga hurmat, milliy qadriyatlarga sadoqat, huquqbuzarliklarga nisbatan muvofiqlik hissiyatini uyg'otish ishiga kompleks yondashuv kuzatilmayapti. Yoshlarning huquqiy-siyosiy madaniyatini shakllantirishda o'zbek xalqining tarixi, dini, urf-odatlari, milliy qadriyatlariga yetarli tayanilmagan.

Ayrim davlat boshqaruvi organlari va tashkilotlari faoliyatida o'z sohasiga taalluqli qabul qilinayotgan qonun hujjatlarining matnini quyi bo'g'inlarga to'liq yetkazilmaslik holatlari saqlanib qolmoqda. Davlat organlari tomonidan huquqiy targ'ibot tadbirlari hamon an'anaviy usullarda, oddiy uchrashuvlarni o'tkazish yo'li bilan amalga oshirilmoqda, bu borada targ'ibotning innovatsion usullaridan, shu jumladan veb-texnologiyalardan yetarli darajada foydalanilmayapti. Bunday holatlar keng ko'lamli islohotlar, jumladan, qabul qilinayotgan qonun hujjatlarining mazmun-mohiyatini aholi e'tiboriga samarali yetkazishda salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shunga qaramay, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmon va qarorlari, davlat dasturlari hamda

¹ Қараңг: <https://t.me/huquqiyaxborot>. Мурожаат вақти: 6.08.2023.

davlat va jamiyat hayotida ro'y berayotgan muhim o'zgarishlar va yangilanishlarga nisbatan senatorlarning munosabati, fikr va mushohadalarini ommaviy axborot vositalarida doimiy tarzda e'lon qilib borishga alohida e'tibor qaratildi. Bu borada, ayniqsa, Xalqaro press-klub sessiyalarida, "Ijro intizomi" tok-shousida ko'plab chiqishlar qilindi. Shuningdek, Senat faoliyati bilan bog'liq muhim yangiliklar, qabul qilingan hujjatlar, qo'mita va komissiyalarning nazorat-tahlil faoliyati natijalari, xorijiy mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar delegatsiyalari bilan uchrashuvlar tafsilotlari Senatning yangilangan veb-saytida muntazam ravishda yoritib borildi.

Ko'p millatli O'zbekiston o'z rivojlanishida axborot jamiyatida ommaviy axborot vositalarining roli va ahamiyati tobora ortib bormoqda. Shu sababli uzoq muddatli davlat islohotlarini amalga oshirishda ommaviy axborot vositalari va hukumatning o'zaro munosabati tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Bugungi kunda dunyoda va O'zbekistonda joriy qilingan siyosiy tizim uzoq asrlar davomida shakllangan va davrlar mobaynida katta natijalarga erishilgan hamda bu natijalarning mevasini davlat rahbari tomonidan zamonga mos tarzda hayotga tatbiq etilmoqda.

So'nggi yillarda butun dunyo bo'ylab davlat boshqaruvi islohotlarini o'tkazishda fuqarolik jamiyatining harakatlantiruvchi kuch sifatidagi o'rni tobora o'sishi kuzatilmog'da. Ko'p hollarda davlat va fuqarolarni oshkoralik va hisobdorlikni mustahkamlash, shuningdek, hukumatning xizmat ko'rsatish imkoniyatlari bo'yicha keng innovatsiya tashabbuslariga jalb qilish borasida fuqarolik jamiyati institutlari ishonchli hamkor sifatida harakat qilmoqda.

Siyosiy axborotlashtirishning ustuvor vazifasi davlatning axborot-huquqiy makonini yaratishdir. Chunki u orqali davlatdagi barcha huquq subyektlari o'zaro ta'sir o'tkazishi mumkin. Qayd etilishicha, ushbu vazifani amalga oshirish davlat organlarini kompyuterlashtirish va elektron hujjat aylanishini joriy etish orqali normativ-huquqiy axborotni yaratish, qayta ishlash va tarqatishning yagona uzluksiz siklini takomillashtirish orqali amalga oshirilmoqda. "Xalq so'zi" gazetasi bosh muharriri O'tkir Rahmatovning ta'kidlaganidek, "ochiqlik va oshkoralik yangilanish jarayonlarida xalq hokimiyati tamoyilini ro'yobga chiqarish uchun muhim vositaga aylanmoqda. Barcha loyiha va dasturlar xalq bilan kelishilgan holda inson manfaatlarini uchun amalga oshiriladi. Buning yorqin tasdig'i sifatida konstitutsiyaviy islohotni keltirish mumkin. Uni amalga oshirishda "Davlat – jamiyat – inson" paradigmasi "inson – jamiyat – davlat" ko'rinishiga almashgani ko'zga yaqqol tashlanadi. Bu bilan inson manfaatlarini barcha narsadan ustun qo'yiladi. Buni yorqin namoyon etuvchi dalil shuki, kiritilgan o'zgartishlarga ko'ra, fuqaroning davlat organlari bilan munosabatida yuzaga kelayotgan tushunmovchiliklar fuqaro foydasiga hal qilinadi. Yangi O'zbekistonga, amalga oshirilayotgan islohotlarga aynan shunday yondashuv xosdir"¹.

¹ Раҳматов Ў. Халқимиз орзу - истакларига ҳамоҳанг ислохотлар // "Халқ сўзи", 2023. № 55 (8398). – Б. 3.

Asosiy vazifalardan biri huquqning turli sohalarida to'la miqdordagi huquqiy ma'lumotni o'z ichiga oladigan yagona interaktiv Internet portalini rivojlantirishdir. Vaholanki, bunday portal allaqachon mavjud bo'lsa-da, geografik jihatdan uzoq va mintaqaviy huquqiy ma'lumotlarga va huquqiy manbalarga kirish muammosi hal qilinmadi.

Elektron manbalar bilan ishlashning eng muhim afzalliklari ularning ahamiyati, kirish tezligidir. Internet portalidagi eskirgan ma'lumotlarning tezkor yangilanishi va almashtirilishi, mutaxassislarning sharhlari, barcha toifadagi fuqarolarning ayrim masalalar bo'yicha qo'shimcha ma'lumot olish imkoniyati ham huquqiy axborotlashtirish yo'lida hal qilinishi zarur bo'lgan vazifalardir.

Zamonaviy demokratik jamiyatda ommaviy axborot vositalari yordamida turli ijtimoiy guruhlar, partiyalar, jamoat tashkilotlari va davlat siyosiy manfaatlarini ommaga ifodalaydi, eng muhim siyosiy voqealarga baho beradi, jamoatchilik fikrini shakllantirishga harakat qiladi. Jamiyatning siyosiy funksiyalarni amalga oshirish, demokratik jamiyatda ijtimoiy guruhlar va tarmoqlar manfaatlarini ifodalashi davlat OAVlariga bog'liq.

Zamonaviy ommaviy axborot vositalarining barcha faoliyati shakllanishiga qaratilgan jamoatchilik fikrining integratsion roli jamiyatda ma'naviy birlik va totuvlikka erishishdan iborat. Shu o'rinda S.G.Korkonosenkoning fikrini keltirish o'rinli: "Rossiyada bugungi kunda manfaatlar muvozanatini saqlash mamlakatni parchalab tashlayotgan mojarolar fonida, jamoatchilik fikrini maqbul va qonsiz qarorlar uchun tayyorlaydigan o'ziga xos yarashtiruvchi komissiya sifatida ko'rib chiqish mumkin emas"¹, deyiladi. Ommaviy axborot vositalari jamiyatdagi kuchlarning haqiqiy siyosiy muvozanatini, siyosiy qarashlar kurashini va siyosiy manfaatlar to'qnashuvini aks ettirishi kerak, aks holda ular jamiyatdagi siyosiy salmog'ini yo'qotib, siyosiy institut sifatidagi ishonchni yo'qotishiga olib keladi.

Mashhur fransuz siyosatshunosi Pierre Bourdieu voqelikni so'zlar yordamida yaratish imkoniyatini ilgari surar ekan, "ramziy kuch" tushunchasini kiritdi: "ramziy kuch haqiqatni yashirish yoki oshkor qilish xususiyati, agar ommaviy axborot vositalari siyosiy voqelikdan uzoqlashsa, ular jamiyatdagi ramziy kuchini, ramziy siyosiy kapitalini yo'qotadi"². Binobarin, ommaviy axborot vositalarining siyosiy hodisa sifatidagi o'rni va ahamiyatini tushunish, uning siyosiy texnologiyalarini qo'llash, jamoatchilik ongini shakllantirish imkoniyatlari va chegaralariga ega bo'lishi juda muhim.

¹ Корконосенко С. Основы журналистики. Учебное пособие. – М.: "Кнорус". 2023. – С. 71.

² Бурдьё П. Практический смысл / Пер. с фр.: А.Т. Бикбов, К.Д. Вознесенская, С.Н. Зенкин, Н.А. Шматко; Отв. ред., пер. и послесл. Н.А. Шматко. – СПб.: Алетейя. 2001. – С. 562.